

هویت دینی مردم جمهوری آذربایجان و مانعی به نام ناسیونالیست‌های افراطی و لائیک / محمد رضا کفاش جمشید

با حاکمیت ناسیونالیست‌های افراطی و لائیک‌ها در جمهوری آذربایجان و ایجاد موانع اساسی در بازیابی هویت مذهبی مردم شیعه این کشور شاهد یک مبارزه گسترده و همه‌جانبه با معارف اسلامی و مظاهر دینی و اسلام‌گرایان بوده‌ایم.

آران نیوز - روز ۱۹ ژانویه سال ۱۹۹۰ میلادی / 29 دی ماه سال خورشیدی یک روز تاریخی و به یاد ماندنی در تاریخ مردم مسلمان جمهوری آذربایجان و ایران اسلامی به حساب می‌آید. در واقع، در آخرین ماه‌های عمر حکومت شوروی که زمینه‌های سقوط و زوال آن در حال فراهم شدن بود، خیل عظیمی از مردم مسلمان جمهوری آذربایجان با درک عمیق از هویت دینی و اصیل خود به سوی مرزهای مشترک با جمهوری اسلامی ایران سرازیر شده و با برداشتن موانع مرزی و گذشتن از رودخانه ارس، تمایلات و باورهای عمیق خود را برای بازگشت به هویت اصیل دینی خود آشکارا اعلام کردند.

این حرکت خودجوش مردم مسلمان جمهوری آذربایجان یک پیام روشن داشت و نشان داد که در طول ۷۰ سال دوره حاکمیت کمونیسم و الحاد، تبلیغات ضدایرانی و ضد دینی بر روی آنها اثرگذار نبوده است. می‌توان ادعا کرد این واقعه مهم تاریخی، اشتراکات و پیوندهای عمیق فرهنگی، مذهبی و تاریخی مردم مسلمان جمهوری آذربایجان و ایران به عنوان یک عامل تعیین‌کننده خود را نشان داد و در ادامه با فروپاشی شوروی و استقلال جمهوری آذربایجان روند احیاء و بازیابی هویت مذهبی در این کشور وارد مرحله جدیدی شد.

با این حال پس از استقلال، با حاکمیت ناسیونالیست‌های افراطی و لائیک‌ها در جمهوری آذربایجان و ایجاد موانع اساسی در بازیابی هویت مذهبی مردم شیعه این کشور شاهد یک مبارزه گسترده و همه‌جانبه با معارف اسلامی و مظاهر دینی و اسلام‌گرایان بوده‌ایم. در کنار اقدامات ضد دینی و سرکوب اسلام‌گرایان، بررسی اقدامات و عملکرد حاکمیت آذربایجان نشان می‌دهد پروژه جعل و تحریف وقایع و مناسبت‌های تاریخی و مناسبت‌سازی‌های ابزاری و غیرواقعی در این کشور به یک سیاست رسمی و هدفمند تبدیل شده و همواره توسط دولت‌مردان آن دنبال شده است. اعلام روز ۳۱ دسامبر به عنوان «روز همبستگی آذری‌های جهان» از سوی حیدر علی اف رئیس‌جمهور سابق آذربایجان از جمله اقداماتی بود که با هدف انحراف افکار عمومی و تحت‌الشعاع قرار دادن حقایق مربوط به مناسبت ۱۹ ژانویه صورت گرفت.

بررسی محتوای بیانیه‌ها و پیام‌های مقامات جمهوری آذربایجان در سالگرد روز ۳۱ دسامبر در سال‌های گذشته نیت شوم آنها را به خوبی آشکار می‌کند. پیام امسال مجلس جمهوری آذربایجان نیز به صورت آشکار اهداف واقعی حاکمیت جمهوری آذربایجان را نشان می‌دهد. در پیام امسال مجلس جمهوری آذربایجان به مناسبت ۳۱ دسامبر، آمده است: «روز ۳۱ دسامبر روز همبستگی و تبلور عزم برای دستیابی به وحدت بیان، عقیده و عمل برای اهداف مشترک ملی ملت‌مان است. ۲۶ سال قبل، به ابتکار حیدر علی اف، پیشوای بزرگ، نقطه آغاز و محل استناد تحقق تفکر آذربایجان‌گرایی در راستای پایه‌گذاری «جنبش یکپارچگی و محور وحدت ملی» که سال‌های طولانی در حسرتش به سر می‌بریم، تعیین شد. این جنبش بعدها بطور گسترده‌ای وسعت گرفت و کمک به توسعه روابط با آذربایجانی‌های دنیا و تقویت پیوندهای تاریخی هم‌تبارانمان با وطن تاریخی و شکل‌گیری سازمان‌های دیاسپورا در کشورهای خارجی، به بخشی تفکیک‌ناپذیر از سیاست دولتی جمهوری آذربایجان تبدیل شد.»

مجلس جمهوری آذربایجان افزوده است: «دیگر وظیفه هم‌تبارانمان در کشورهای مختلف دنیا، حفظ عادت و سنن قدیمی و زبان و فرهنگ ملت‌مان و تقویت روابطشان با یکدیگر و با وطن تاریخی است. برای حفظ حقوق ملیمان، تقویت دیاسپورای آذربایجان (مهاجران) و تشکیل جمعیت‌های قدرتمند نیز از جمله وظایف اصلی است. هم‌تباران عزیز و هم‌وطنان ارزشمند! شما را به مبارزه در راستای اتحاد تنگاتنگ برای تحقق اهداف ملی‌مان و حفظ منافع ملت‌مان فرا می‌خوانیم.»

همان طوری که در این بیانیه به روشنی تصریح شده است، تحقق آذربایجان‌گرایی، پایه‌گذاری جنبش یکپارچگی، تقویت سازمان‌های دیاسپورا در کشورهای خارجی و فراخواندن به اصطلاح هم‌تباران در سایر کشورها به مبارزه برای اتحاد تنگاتنگ و تشکیل جمعیت‌های قدرتمند به بخش تفکیک‌ناپذیر سیاست دولتی جمهوری آذربایجان تبدیل شده است و از اعلام رسمی آن هم فارغ از پیامدها و بار حقوقی آن هیچ ابایی ندارد. بر پایه همین سیاست هم بوده است که حکومت آذربایجان در طول سال‌های گذشته با پناه دادن به عناصر ضد انقلاب ایرانی و کمک به تاسیس گروه‌ها و تشکل‌های قومی و سیاسی برانداز و تجزیه‌طلب در داخل و خارج آذربایجان به سیاست‌های ضدایرانی خود ادامه داده است.

اما سؤال اساسی این است که حقیقت ماجرا در خصوص اقدامات ضدایرانی، ضد دینی و تحریف حقایق تاریخی و مناسبت‌سازی ابزاری و خودساخته چیست؟ حقیقت این است که در اوایل سال ۱۹۹۰ میلادی در ماه ژانویه به دنبال سست شدن شیرازه حکومت استبدادی شوروی و امکان بروز حرکت‌های مردمی در میان مسلمانان، هزاران تن از مردم مسلمان جمهوری آذربایجان که با انعقاد عهدنامه‌های ننگین گلستان و ترکمانچای از ایران جدا مانده بودند، در کنار رود ارس در منطقه پلدشت، جلفا و سایر مناطق مرزی در منطقه جلگه مغان و بیل‌سوار در حاشیه مرزها تجمع کرده و با شعارهای «الله اکبر» «لا اله الا الله» «یاددان چیخماز ایرانی‌میز» (ایرانمان را هرگز فراموش نمی‌کنیم) در برابر مرزبانان روسی به اعتراض برخاسته و با برداشتن موانع مرزی و سیم خاردارها، خواستار پیوستن به ایران اسلامی و الغای معاهده‌های ننگین گلستان و ترکمانچای شدند. در این میان هزاران

تن از اهالی مردم جمهوری آذربایجان با عبور از موانع مرزی و پشت سر گذاشتن مرزبانان روس به خاک جمهوری اسلامی ایران وارد شده و از سوی مرزنشینان ایرانی مورد استقبال قرار گرفتند. آن‌ها با در دست داشتن پرچم‌های امام حسین(ع) در مساجد تجمع کردند و عملاً تعلق خود را به دین اسلام اعلام کردند.

از آنجا که تحمل این حرکت خودجوش مردم مسلمان جمهوری آذربایجان برای حکومت آذربایجان سخت بود، وارد عمل شده دست به تحریف حقایق زد، به طوری که این اقدام مردم مسلمان آذربایجان را نه به عنوان بازگشت به ایران اسلامی به عنوان وطن اصلی تاریخی، بلکه به عنوان برداشتن موانع برای تشکیل «آذربایجان واحد و متحد» اعلام کرد.

آنچه مسلم است و مستندات کافی هم در این زمینه وجود دارد، این اتفاق نه در روز ۳۱ دسامبر بلکه در روز ۱۹ ژانویه رخ داده است، به طوری که خبر این اتفاق بزرگ، در همان روزها در روزنامه‌های ایران و رسانه‌های بین‌المللی انعکاس یافت. ولی دولت نوپای باکو برای کتمان ماهیت دینی این اقدام مبارک، با سوءاستفاده از سکوت مقامات دولت وقت ایران و با دستور حیدر علی اف آن را به روز ۳۱ دسامبر تغییر داد و به عنوان «روز همبستگی آذری‌های جهان» اعلام کرد تا به طور کلی ماهیت این حرکت مردم مسلمان جمهوری آذربایجان را از اساس تحریف نموده و در راستای اهداف شوم تجزیه‌طلبانه خود به کار گیرد. به طوری که هنوز هم این تحریف کاملاً روشن تاریخی توسط حاکمیت آذربایجان پیگیری و مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.

در این میان دو نکته اساسی وجود دارد که باید مد نظر قرار گیرد و حکومت آذربایجان هم باید آنها را مورد توجه قرار دهد: اولاً فارغ از هرگونه شائبه‌ای اقدام بزرگ مردم مسلمان جمهوری آذربایجان و نخجوان در ماه ژانویه سال ۱۹۹۰ میلادی و متعاقب آن استقبال مرزنشینان ایرانی و در آغوش کشیدن آنان، به عنوان نماد ایران دوستی و هویت طلبی مذهبی مردم شمال ارس برای همیشه در تاریخ ثبت گردیده است. بنابراین اقدام مردم مسلمان جمهوری آذربایجان در بازگشت به هویت اصیل دینی و پای گذاشتن به سرزمین ایران اسلامی به عنوان وطن تاریخی خود در سال ۱۹۹۰ میلادی یک اقدام هیجانی و زودگذر نبوده بلکه یک جنبش و حرکت واقعی و ادامه دار بوده است، که باید همه ساله در اقصی نقاط کشور گرامی داشته شود. بنابراین باید گفت اگرچه دولتمردان جمهوری آذربایجان با اتخاذ سیاست‌های خاص خود از جمله اعلام ۳۱ دسامبر به عنوان روز همبستگی آذری‌های جهان سعی کرده‌اند این حادثه بسیار مهم به دست فراموشی سپرده شود، اما بی‌تردید روز ۱۹ ژانویه به عنوان یک نقطه عطف تاریخی در تاریخ ایران و آذربایجان باقی خواهد ماند. واقعیت آن است، که اعلام روز «۱۹ ژانویه» از سوی حضرت آیت‌الله عاملی امام جمعه محترم اردبیل در خطبه‌های نماز جمعه تاریخ ۹۲/۱۰/۲۷ به عنوان «روز آذری‌های مسلمان جهان» و روز بازیابی هویت آذربایجانی‌ها اقدام بسیار مناسب و هوشمندانه‌ای بود که مناسبت اعلامی ۳۱ دسامبر را با چالش جدی مواجه کرد.

دومین نکته اساسی که باید به آن توجه شود این است که افزایش روزافزون گرایش‌های دینی و طرح مطالبات به حق و مشروع آنها با استفاده از شیوه‌های مسالمت‌آمیز و آرام حاکی از تعمیق معارف اسلامی در میان مردم مسلمان جمهوری آذربایجان است. در این زمینه حضور عظیم و گسترده مردم مسلمان جمهوری آذربایجان در مراسم دهه محرم (به ویژه روز عاشورای حسینی) و راهپیمایی و زیارت اربعین حسینی در سال جاری یک شاخص مهم و قابل استناد محسوب می‌شود. بنابراین توصیه می‌شود حکومت آذربایجان مبارزه گسترده با دینداران و اسلام‌گرایان را متوقف نموده و با مردم مسلمان خود از در آشتی درآید.

منبع: روزنامه کیهان